

Художественные тенденции деятельности культурно-просветительский товариществ как «Провита», «Сич», «Сокол», «Пласт» влияли на развитие духовной культуры, национального мышления, и, несмотря на общественные изменения, их деятельность была направлена на создание таких полувойсковых образований как «Луг», «Каменяр», что является свидетельством развития активного культурного процесса в регионе.

Ключевые слова: хоровая культура, дирижер, культурно-просветительская деятельность, аматорство, культурно-творческий процесс.

Art tendencies in the activity of such cultural and instructive societies as «Prosvita», «Sich», «Sokol», «Plast» influenced on the development of spiritual culture, national awareness and spite destruction, changes of state society, their activity was directed to creation of such halfmilitary formations «Luh», «Kamenjari», that gives the evidence of the culture development of active art process in the region.

Key words: chorus culture, conductor, cultural and instructive activity, amateur science, cultural creative process.

УДК 78.071.2 (477)

Ольга Велка

ШТРИХИ ДО ТВОРЧОГО ПОРТРЕТА ОПЕРНО-КАМЕРНОЇ СПІВАЧКИ НАТАЛІЇ ДАЦЬКО

Стаття присвячена створенню творчого портрета оперно-камерної співачки, заслуженої артистки України Наталії Дацько. Акцент зроблено на основні віхи творчого шляху співачки, її оперний та камерний репертуар, участь у міжнародних вокальних конкурсах і фестивалях.

Ключові слова: співачка, опера, камерний спів, вокальне мистецтво, Наталія Дацько.

Сучасне українське вокальне мистецтво характерне високим рівнем інтеграції у світовий культурний простір. Сьогодні не викликає подиву мобільність українських співаків, які з успіхом підкоряють провідні оперні і концертні сцени багатьох країн світу. До їх числа належить відома в Україні та далеко за її межами львів'янка за народженням і вокальною школою Наталія Дацько (лірико-драматичне сопрано).

Не зважаючи на великі здобутки, про мисткиню написано не так вже й багато. Це невеликі публіцистичні статті, відомості в енциклопедичних виданнях, нещодавно захищена магістерська робота І. Василів [2]. Тож метою нашої розвідки є створення творчого портрета оперно-камерної співачки Наталії Дацько.

Наталія Дацько (1962 року народження) здобула ґрунтовну освіту – закінчила вокальний факультет Львівської державної консерваторії ім. Миколи Лисенка (1987, клас професора, народного артиста СРСР Павла Кармалюка), три роки провела в Італії – стажувалася в театрі «La Scala», навчалася в музичній академії Карло Бергонці (Бусетто, 1987–1989).

У 1986 році здібну молоду співачку зауважила народна артистка Росії Ірина Архіпова, знайомство з якою переросло у велику творчу дружбу. Знаменита російська співачка підготувала з Н. Дацько багато спільних концертів, виступала з нею в дуетах, «зазначаючи, що Дацько надзвичайно чуйний партнер, а їхні голоси тембрально ідеально зливаються в дуеті» [2, с. 58].

Н. Дацько зі студентських років бере участь у вокальних конкурсах, перемоги на яких допомогли у становленні співачки. Вона – Лауреатка Міжнародних конкурсів ім. Марії Каллас (Афіни, 1987, 2-а премія), ім. Етторе Бастіаніні (м. Сієна, І-а премія) та переможець конкурсу «Вердівські голоси» (м. Буссетто; обидва – Італія, 1988, І-а премія).

Оперний дебют співачки відбувся на сцені театру «Форум» (м. Енсхеде, Нідерланди) в партії Елеонори в опері «Трубадур» Дж. Верді (1989). Того ж року Н. Дацько бере участь у концертному виконанні «Пікової дами» П. Чайковського у Великому залі Московської консерваторії за участю І. Архіпової, Д. Хворостовського, О. Ведернікова, В. Тарищенко, під диригуванням В. Федосєєва.

У 1990-1993 рр. Н. Дацько працювала солісткою Оперного театру в Граці (Австрія), від 1994 р. виступала на оперних сценах Москви, С.-Петербурга, Єкатеринбурга, Уфи, Самари, Новосибірська (усі – РФ), 1995 р. – дебют в Большому театрі (Москва) в партії Лізи в опері «Пікова дама» П. Чайковського. Від 1998 до 2005 р. Н. Дацько – солістка Єкатеринбурзького театру опери та балету (Росія).

Саме в цей час Н. Дацько змінює свій репертуар і переходить в мецо-сопрано. Вона так коментує цю обставину: «До консерваторії я була мецо-сопрано. Згодом мене силоміць і з проблемами перевели в сопрановий репертуар. А нині, з віком, відчуваю потребу повернутися у свою природу. Це нелегкий шлях. Але переконана, що правильний. Тим паче, що вже не личить мені співати партії 18-20-річних тоді, коли сама стала зрілою жінкою. В новому вокальному амплу я вже дебютувала в опері «Трубадур» Верді. І як сказала мені потім моя хрещена мама на сцені, видатна оперна співачка Росії Ірина Архипова, зробила це якісно» [6].

Для Наталі Дацько «Трубадур» – одна з найулюбленіших опер. З нею вона ввійшла в оперний світ, дебютувавши в партії Елеонори в Голландії. Де тільки не співала цієї партії співачка! І у США, і в Австрії, і на фестивалі оперного мистецтва Марії Бієшу в Молдові, і в Росії... Проте співачки опановує партію Азучени і повернулася до своєї природи – мецо-сопрано. Напередодні виконання цієї партії у рідному Львові журналістка Б. Боднар писала: «...вона прийшла у цей світ, щоб дарувати нам свій голос, знаходячи для кожної партії неповторну яскраву барву. Завтра вона співатиме голосом любові, бо саме всю палітру любові вклав у партію Азучени її творець – Джузеппе Верді» [1].

2002 року з Пермським театром опери та балету вона гастролювала у Швейцарії та Німеччині, а потім були гастролі у США (2003), Італії, Іспанії... І нарешті рішення – всупереч усім обставинам повернутися додому.

Анастасія Канарська, яка писала про Н. Дацько, задається питанням: «А скільки ще українських співаків виспівують свою творчу долю у світах?! Чи причина лежить тільки в економічній площині? Хоч і як сумно це визнавати, причина в тому, що культура в Україні стоїть на останньому місці. Вона в більшості своїй не цікавить ні посадовців, ні пересічного громадянина» [3].

2005 року Н. Дацько стає солісткою Львівського будинку органної та камерної музики, від 2007 р. – солісткою Львівського національного академічного театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької. Львівський глядач має неймовірну приємність насолоджуватися її голосом. Цей, повний неповторного тембру свіжий голос співачки, що обіймає великий діапазон, дозволяє їй виконувати найрізноманітніший, різностильовий репертуар.

В оперному доробку співачки такі партії: Алкід («Алкід» Д. Бортнянського), Одарка («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського), Йохаведда («Мойсей» М. Скорика), Марія, Тетяна, Ліза («Мазепа», «Євгеній Онегін», «Пікова дама» П. Чайковського), Земфіра («Алеко» С. Рахманінова), Донна Анна («Дон Жуан» В.-А. Моцарта), Азучена і Леонора, Єлизавета, Амнеріс, Ульріка («Трубадур», «Дон Карлос», «Аїда», «Бал-маскарад» Дж. Верді), Естрелла («Альфонсо та Естрелла» Ф. Шуберта), Сантуцца («Сільська честь» П. Маскани), Тоска (одноім. опера Дж. Пуччіні).

З нагоди 295-ої річниці з дня народження К.-В. Глюка Н. Дацько виконала роль Орфея в його опері «Орфей і Еврідіка». А. Канарська з цього приводу пише: «Що може бути прекраснішим від історії любові, виспіваної голосом, схожим на всі дива світу, ніжним і трагічним водночас, сильним і безсилим, голосом, який увібрав у себе всі відтінки людських почуттів та усі барви світу?! Вам здається, що такого голосу просто немає? А він є, колись ним, мабуть, володів міфічний Орфей, тепер цей голос ожив в особі унікальної української співачки, заслуженої артистки України Наталії Дацько» [3]. Саме заради неї варто було взятися за постановку французької редакції «Орфея і Еврідіки» німецького композитора Крістофа-Віллібальда Глюка. То ж мав рацію заслужений діяч мистецтв України, генеральний директор та художній керівник Львівського національного академічного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької Тадей Едер, коли задумав створити такий неповторний проект. Твір вишуканий, він став першим кроком театру до пізнання світової опери XVII століття, яка уособлює перехід від бароко до класицизму. В історію світової музики Глюк увійшов як реформатор опери. Для нього найважливішим було поетичне слово, музика для композитора була наймогутнішою силою, яка укріплювала поезію і найяскравіше відтворювала поетичні почуття. К.-В. Глюк вдався до власної інтерпретації давньогрецького міфу: він дає нам шанс повірити в безмежну силу кохання, у його версії сила любові Орфея перемагає смерть. Еврідіка не

гине – над почуттями закоханих змилосердився Ерос (лібрето – Р. Кальцабіджі). У львівській версії опери «Орфей і Еврідіка» в постановці заслуженого діяча культури Польщі Збігнева Хшановського Орфей став центральною постаттю на трагічному шляху до воскресіння любові. Режисер знайшов в особі Наталії Дацько вірного однодумця і найточнішого інтерпретатора своїх ідей та музики К.-В. Глюка. З. Хшановський згадував: «Десять років тому я познайомився з оперною співачкою Наталією Дацько, яка приїхала до Перемишля на фестиваль кантатно-ораторіальної музики разом із камерним оркестром Львівської музичної академії під керівництвом Артура Микитки. Але коли я почув її торік у Кракові – це був Голос Ангела в «Обітницях Яна-Казимира» Мечислава Солтиса – то я зрозумів, що знайшов свого Орфея» [4, с. 18].

Відомий музикознавець О. Козаренко писав з приводу цієї прем'єри: «...вищим від усіх похвал став виступ заслуженої артистки України Наталії Дацько в ролі Орфея. Із першої її появи на сцені, і від перших заспіваних нею звуків я не впізнав (і впізнав водночас) давню улюбленицю львівської публіки. Її напрочуд виразне обличчя, скупість жести і граничний драматизм внутрішнього переживання, глибокий за барвою голос з непритаманною (здавалось би) легкістю колоратури не залишали жодного сумніву – на кону справжній Орфей. Не ліричний герой, реальність якого давно підважена тягарем тисячоліть, а живий, плоть від плоті, кров від крові, Співець Геній, що повернувся, аби здерти кору збайдужіння із мертвих сердець; оживити їх, провівши за собою колами пекла і райськими гаями; і нарешті, обезсмертити всепереможною Любов'ю та Мистецтвом. Велика ж дяка і пошана Тобі за це, новітній Львівський Орфею!» [5, с. 2].

Співачка своїм голосом охоплює весь безмежний простір львівської опери, справді видається, що від її голосу оживає каміння і стихає море, що її голос зачаровує пекельні сили Аїда, її голос здатний розчулити добрі й злі сили в усіх світах, її голос – це осанна любові. Важко повірити, що талановита артистка більшість років свого творчого шляху провела за межами України та рідного Львова – бо їй не було місця в межах творчих колективів.

З нагоди свого 50-літнього ювілею у 2012 році провідна солістка Львівської опери Н. Дацько у творчому вечорі знову заспівала цю невмирущу партію.

Поряд із виступами в опері, Н. Дацько веде активну *концертну діяльність* як камерна співачка. Вона гастролювала у багатьох країнах Європи, США та Азії. Графік її концертних виступів надзвичайно насичений. Серед них: сольний концерт співачки у Великому залі Московської консерваторії (1995), з 1995 р. – постійна участь у фестивалях «Ірина Архипова представляє», сольний концерт разом із І. Архиповою у Wigmore Hall (Лондон, Англія, 1996), виступ у концерті, присвяченому пам'яті Федора Шаляпіна в Carnegie Hall (США, 1997), турне Польщею та Словаччиною (1998). Як солістка Єкатеринбурзького театру опери та балету (Росія) Н. Дацько відбула турне Іспанією з аріями з опер російських композиторів (1999), брала участь у Міжнародному фестивалі «Золота корона» (Одеса, 1999), у концертах «Viva, Verdi!» у Великому залі консерваторії (Москва, Росія) та Львові, присвяченому приїздові папи Івана Павла II в Україну (2001), і в Міжнародному фестивалі «Марія Бієшу запрошує» (2001). Як солістка Львівського будинку органної та камерної музики, Н. Дацько поряд із сольними програмами, у 2006 році представила твори для вокального дуету у виконанні сестер Наталії та Галини Дацько. З цього часу дуєт часто виступав у різних містах України та за кордоном.

Вшановуючи пам'ять свого вчителя та видатних музикантів, Н. Дацько бере участь у концерті, присвяченому 100-річчю від дня народження Народного артиста СРСР П. Кармалюка (2008), який відбувся у Львівській опері, меморіальних концертах пам'яті М. Колесси, І. Майчика, В. Барвінського, М. Каллас.

Як високодуховна особистість Наталя Дацько бере участь у благодійних концертах. 5 травня 2009 року, концертом в Національній опері України у Києві, завершилась серія благодійних концертів академічної музики «З вірою і любов'ю», кошти від яких пішли на завершення будівництва Патріаршого собору Воскресіння Христового у Києві. Чотири вечори в Івано-Франківську, Тернополі, Львові та Києві глядачі мали нагоду насолодитися кращими зразками класичної і сучасної, української і закордонної музики, пісні і поетичного слова. Участь у концертах, які відбувалися з благословення, під патронатом та за особистої участі Блаженнішого Любомира, Глави УГКЦ, брала і Наталя Дацько.

Камерно-концертний репертуар співачки включає вокальні твори композиторів різних епох і стилів: західноєвропейських (Й. С. Баха, Г. Ф. Генделя, Дж. Каччіні, А. Вівальді, А. Кальдари, Г. Перселла, Ф. Обрадоса, Ф. Дуранте, А. Скарлатті, А. Бойто, Г. Доніцетті, Дж. Россіні, Ф.

Мендельсона, Ф. Шуберта, Р. Шумана, А. Понк'еллі, А. Каталані, Ф. Каваллі, К. Сен-Санса, Ж. Оффенбаха, Ж. Бізе, М. де Фалі, С. Франка, Р. Штрауса, Г. Малера, П. Анфоссі), російських (О. Верстовського, М. Глінки, О. Даргомижського, А. Арєнського, О. Варламова, М. Яковлева, А. Рубінштейна, Ю. Фаліка, В. Задерацького, О. Бердюгіна) та українських (М. Лисенка, Д. Січинського, С. Людкевича, В. Барвінського, Я. Степового, Ф. Надєнка, А. Штогарєнка, П. Майбороди, І. Шамо).

Як правило, її концертні програми включають твори композиторів різних часів і народів. Як приклад, у першому сольному концерті у Великому залі Московської консерваторії (1995) вона виконувала: речитатив і арію Дідони з опери «Дідона і Еней» Г. Перселла, твори П. І. Чайковського («Я ли в поле да не травушка была» (сл. І. Сурікова), «Пєснь Земфиры» (сл. О. Пушкіна), «Как над горячею золой» (сл. Ф. Тютчева), «Слезы» (сл. Ф. Тютчева), «В огороде возле броду» (сл. Т. Шевченка), «Рассвет» (сл. І. Сурікова), дует Лізи и Поліни з опери «Пікова дама»), сцену і арію Єлизавети з опери «Дон Карлос» Дж. Верді, речитатив і арію донни Анни з опери «Дон Жуан» В. А. Моцарта, три канцонетти «Венеційські гонки» Дж. Россіні, пісню Маргарити з опери «Мефістофель» А. Бойто, арію Манон з опери «Манон Лєско» Дж. Пуччіні, романс Сантуцци з опери «Сільська честь» П. Масканьї [7].

Серед улюблених солоспівів українських композиторів в репертуарі співачки: «Нічого, нічого» М. Лисенка, «Тайна» С. Людкевича, «У гаю, гаю» Д. Січинського, «Три шляхи» Я. Степового, «Пісня пісень», «Вечором в хаті», «Місяцю-князю» В. Барвінського, «Якби мені черевики» А. Штогарєнка; українські народні пісні: «Пливе човен», «Ой на гору козак воду носить» (обр. М. Лисенка), «Одна пісня голосенька», «Ой вербо, вербо», «Ой попід гай зелененький», «Спи дитиночко моя» (обр. С. Людкевича), «Ой люлі, люлі, моя дитинко» (обр. В. Барвінського), «Ой є в полі дві топольки», «Майчик», «Люляй же мій синочку», «Чорна гора не орана», «Я не буду каву пила» (обр. Б. Лятошинського), «Місяць на небі», «Понад невою», «Червона калино» Ф. Надєнка, «Серед села дичка» (обр. Д. Задора), «Вечор юж мі, вечор», «Зозуленька кукат», «Люляй же мій, люляй», «Окаль павичка», «співаночки мої», «Калино, калино» (обр. М. Колєсси), «Чотири воли пасу я», «Ой п'ю ж бо я горілоньку» (обр. А. Кос-Анатольського), «Ой гоп-гопака» (обр. І. Шамо).

Співачка часто виконує романси російських композиторів: «И в мире очей», «Молитва», «Твои шелковые кудри», «Я тебя с годами...» П. Булахова, «Белеет парус одинокий», «Красный сарафан» О. Варламова, «Лето» з циклу «Времена года», «Вечерок» (дует) В. Гаврилїна, «В крови горит огонь желанья», «Как сладко с тобою», «К цитре», «Не говори, что сердцу больно», «Не искушай меня без нужды», «Пєсня Маргариты», «Уснули голубые...», «Ты здесь, Инезилья» М. Глінки, «Минувших дней очарованье», «Я все еще его люблю» О. Даргомижського, «Два прощанья» (дует), «О не грусти», «Отрывок из А. Мюссе», «Полюбила я на печаль свою...», «Эти летние ночи...», «Я жду тебя...» С. Рахманїнова, «Ночь» А. Рубінштейна, «Калаколы-балаболы» з циклу «Звенидень» Ю. Фаліка, «В эту лунную ночь», «День ли царит», «Забуть так скоро», «Закатилось солнце», «Как-то горячею золой», «Кукушка», «Не верь, мой друг», «Ни слова, о друг мой», «Пєснь Земфиры», «Пєснь цыганки», «Скажи, о чем в тени ветвей», «Смерть, смотри вон облако», «Я ли в поле да не травушка была», з циклу «6 дуетов для сопрано и меццо-сопрано» – «Вечер», «Слезы», «В огороде возле броду», «Рассвет» П. Чайковського та багато інших.

Співачка відкрита до опанування сучасного репертуару – партія сопрано в ораторії Ю. Ланюка на тексти П. Тичини «Скорбна мати» (2009) у концерті до 75-х роковин Голодомору 1932-1933 років в Україні (Національна філармонія України).

Таким чином, Наталія Дацько працює у двох напрямках вокального виконавства – в оперному та камерному. Ці два види співу відрізняються один від одного. Наталія поєднала в собі синтез вмінь як відома оперна співачка, і це мабуть переважає в її творчо-виконавському доробку.

Багатогранну творчу діяльність Н. Дацько поєднує з громадською діяльністю. Вона була членом журі Всеукраїнських конкурсів молодих вокалістів імені Іри Маланюк, який проводиться Інститутом мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, імені Теодора Терен-Юськіва, який проводить Львівська національна музична академія імені М. Лисенка, регіонального відбіркового туру до конкурсу імені Марії Каллас (Афіни, Греція).

Творча діяльність співачки поцінована. У 1999 році Н. Дацько присвоєно звання Заслуженої артистки України, її нагороджено срібною медаллю та премією Міжнародного музичного фонду Ірини Архипової «За визначні заслуги в галузі музичної культури» (2002).

Отже, природа наділила Наталію Дацько надзвичайним талантом. Велика праця із його шліфування, поглиблення свого інтелектуального рівня, щирість і емоційність особистості, дали можливість співачці створити цілу галерею неповторних оперних образів, виконати безліч українських та зарубіжних солоспівів, народних пісень в опрацюваннях композиторів, класичних творів. Як вихованка Львівської вокальної школи, Н. Дацько своєю виконавською майстерністю достойно продовжує кращі її традиції. Як співачка, що ввібрала здобутки провідних європейських вокальних шкіл, насамперед італійської, Наталія Дацько стає в ряд провідних співаків України і світу.

1. Боднар Б. Наталя Дацько у Львівській опері / Богдана Боднар // Поступ [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://postup.brama.com/usual.php?what=37785>
2. Василів І. Творча постать Наталії Дацько в контексті розвитку сучасного вокального мистецтва України [магістерська робота] / Іванна Василів. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2011. – 122 с.
3. Канарська А. Голоси України / Анастасія Канарська // Наше слово. – 2009. – № 35. – 30 серп. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.nasze-slowo.pl/голоси-україни/>
4. Канарська А. Осанна любові : [про засл. артистку України Н. Дацько] / А. Канарська // Театральна бесіда. – 2009. – № 1. – С.18-20.
5. Козаренко О. Орфей повертається / О. Козаренко // Культура і життя. – 2009. – 30 серп.
6. Лань О. Наталія Дацько : Мені все більше хочеться домашнього тепла / О. Лань // Високий замок. – 2005. – 4 трав.
7. Наталія Дацько. Москва. Большой зал консерватории. 30 января 1995 / Програмка [Буклет] / автор-сост. М. Беляева. – 16 с.

Статья посвящена созданию творческого портрета оперно-камерной певицы, заслуженной артистки Украины Натальи Дацько. Акцент сделан на основные моменты творческого пути певицы, ее оперный и камерный репертуар, участие в международных вокальных конкурсах и фестивалях.

Ключевые слова: певица, опера, камерное пение, вокальное искусство, Наталья Дацько.

The article is dedicated to the creative portrait of opera and chamber singer Nataliia Datsko, Merited Artist of Ukraine. Accent is made on the main milestones of singer's creative career, opera and chamber repertoire, participation in international singing competitions and festivals.

Key words: singer, opera, chamber singing, vocal art, Nataliia Datsko.